

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

2023 оны 05 дугаар сарын 01
№17 (1265)

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН АЛБАН МЭДЭЭЛЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТАМГЫН ГАЗАР

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТАМГЫН ГАЗАР

ГАРЧИГ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

237.	Үндсэн хуулийн цэцийн 2023 оны 01 дүгээр дүгнэлтийн тухай	Дугаар 22	1199
------	--	-----------	------

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

238.	Дүрэм батлах тухай	Дугаар 445	1201
239.	Зөвлөлийн ажиллах журам батлах тухай	Дугаар 462	1221

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ДҮГНЭЛТ

240.	Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 41.2 дахь хэсгийн зарим заалт Монгол Улсын Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн эсэх маргааныг хянан шийдвэрлэсэн тухай	Дугаар 01	1228
------	---	-----------	------

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2023 оны 04 дүгээр
сарын 13-ны өдөр

Дугаар 22

Улаанбаатар
хот

Үндсэн хуулийн цэцийн 2023 оны 01 дүгээр дүгнэлтийн тухай

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 82 дугаар зүйлийн 82.2.3 дахь заалтыг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.“Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 41.2 дахь хэсэгт “Хурлын төлөөлөгчийг энэ хуулийн 41.1.2, 41.1.4, 41.1.5-д заасан тохиолдолд чөлөөлөх, 41.1.3, 41.1.6, 41.1.7-д заасан тохиолдолд огцруулах тухай асуудлыг иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар хэлэлцэж шийдвэрлэнэ.” гэж заасны “... 41.1.3, ...” гэсэн заалт нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Дөчин долдугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Монгол Улсад шүүх эрх мэдлийг гагцхүү шүүх хэрэгжүүлнэ.”, Тавьдугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Улсын дээд шүүхийн шийдвэр шүүхийн эцсийн шийдвэр байх бөгөөд түүнийг бүх шүүх, бусад этгээд заавал биелүүлнэ. ...” гэснийг тус тус зөрчсөн байна.” гэсэн Үндсэн хуулийн цэцийн 2023 оны 04 дүгээр сарын 05-ны өдрийн 01 дүгээр дүгнэлтийг хүлээн зөвшөөрөх боломжгүй гэж үзсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Г.ЗАНДАНШАТАР

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2022 оны 12 дугаар
сарын 7-ны өдөр

Дугаар 445

Улаанбаатар
хот

Дүрэм батлах тухай

Цөмийн энергийн тухай хуулийн 42.4-т заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ НЬ:

1.“Цөмийн төхөөрөмж, цацрагтай холбогдолтой үйл ажиллагаанаас үүсэх хаягдлын аюулгүй ажиллагааны дүрэм”-ийг хавсралт ёсоор баталсугай.

2.Батлагдсан дүрмийг хэрэгжүүлж ажиллахыг цацраг идэвхт ашигт малтмал болон цөмийн энерги ашиглах, цөмийн технологи нэвтрүүлэх, цөмийн болон цацрагийн аюулгүй байдлыг хангуулах чиг үүрэг бүхий байгууллагын удирдлагад тус тус үүрэг болгосугай.

3.Энэ тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Боловсрол, шинжлэх ухааны сайд Л.Энх-Амгаланд даалгасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

Л.ОЮУН-ЭРДЭНЭ

**БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ
УХААНЫ САЙД**

Л.ЭНХ-АМГАЛАН

Засгийн газрын 2022 оны 445 дугаар
тогтоолын хавсралт

**ЦӨМИЙН ТӨХӨӨРӨМЖ, ЦАЦРАГТАЙ ХОЛБОГДОЛТОЙ
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНААС ҮҮСЭХ ХАЯГДЛЫН
АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ДҮРЭМ**

Нэг.Нийтлэг үндэслэл

1.1.Цацраг идэвхт хаягдалтай холбогдолтой үйл ажиллагаанд ионжуулагч цацрагийн сөрөг нөлөөллөөс хүн, мал, амьтны эрүүл мэнд, хүрээлэн буй орчныг хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх, цацраг идэвхт хаягдлын менежментийн байгууламжийн аюулгүй ажиллагааны шаардлагыг тогтооход энэ дүрмийн зорилго оршино.

1.2.Цацраг идэвхт хаягдлыг ангилах, ялгах, боловсруулах, савлах, хадгалах, булшлах зэрэг хаягдлын менежментийн үйл ажиллагаанд аюулгүй ажиллагааг хангахтай холбогдсон харилцааг энэ дүрмээр зохицуулна.

1.3.Цөмийн төхөөрөмж ажиллуулах, ашиглалтаас гаргах, цацраг идэвхт изотопыг эрүүл мэнд, аж үйлдвэр, геологи, уул уурхай, хөдөө аж ахуй, хяналт шалгалт, судалгаа шинжилгээ, зам барилгын салбарт ашиглах, цацраг идэвхт ашигт малтмал олборлох, боловсруулах, цацраг идэвхт ашигт малтмал ашигласны дараа газар нөхөн сэргээх зэрэг үйл ажиллагаанаас үүсэх цацраг идэвхт хаягдалд менежмент хийхэд энэ дүрмийг мөрдөнө.

1.4.Цацраг идэвхт хаягдлын менежментэд хаягдлыг тодорхойлох, үнэлэх, хаягдлын гаралтыг багасгах, ангилах, ялгах, овор хэмжээг багасгах (цомсгох), боловсруулах, савлах, тээвэрлэх, хадгалах, булшлах зэрэг бүх үе шатны үйл ажиллагаа хамаарна.

1.5.Энэ дүрмийг цөмийн төхөөрөмж, цацрагтай холбоотой үйл ажиллагаа явуулж байгаа байгууллага, хуулийн этгээд, хүн дагаж мөрдөнө.

1.6.Энэ дүрэмд цацраг идэвхт бус хаягдал болон бусад аюултай хаягдалтай холбоотой үйл ажиллагаа хамаарахгүй.

1.7.Цөмийн төхөөрөмж, цацрагтай холбоотой үйл ажиллагаа явуулж байгаа байгууллага, хуулийн этгээд нь үйл ажиллагаандаа цацраг идэвхт хаягдлын менежментийн дараахь шаардлагыг хангасан байна:

1.7.1.үйл ажиллагаа болон байгууламждаа цацрагийн хамгаалалт, аюулгүй ажиллагааны үнэлгээ хийж, цацрагийн хамгаалалт, аюулгүй ажиллагааны дотоод дүрэм, цацрагийн хамгаалалтын хөтөлбөрийг боловсруулж, цацрагийн хяналтын асуудал эрхэлсэн байгууллагаар батлуулан хэрэгжүүлэх;

1.7.2.байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ хийлгэж, байгаль орчныг цацрагийн сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах;

1.7.3.үйл ажиллагааны хязгаарлах нөхцөл, хаягдлын шалгуур үзүүлэлтийг тогтоох;

1.7.4.үйл ажиллагааны журам, заавар, хяналт, мониторингийн төлөвлөгөөг боловсруулж, хэрэгжүүлэх;

1.7.5.үйл ажиллагаандаа инженерийн сайн туршлага, шийдлийг ашиглах;

1.7.6.ажилтнуудыг сургах, дадлагажуулах;

1.7.7.хаягдлын менежментийн тогтолцоог бий болгож, хэрэгжүүлэх;

1.7.8.цацраг идэвхт хаягдлын менежментийн үйл ажиллагаа, хаягдлын бүртгэл мэдээллийг хөтлөх, баримтжуулах;

1.7.9.байгууламжийн засвар, үйлчилгээг тогтмол хийх;

1.7.10.шаардлагатай санхүүгийн эх үүсвэрээр хангах механизмыг бий болгох;

1.7.11.болзошгүй цацрагийн ослоос сэргийлэх, бэлэн байдлыг хангах төлөвлөгөө боловсруулж хэрэгжүүлэх;

1.7.12.гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөнд туссан шаардлагатай техник, багаж хэрэгслийн нөөцийг бүрдүүлэх;

1.7.13.хаягдлын цацрагийн бус аюул, эрсдэлийг тооцоолох, аюулгүй ажиллагааны соёлыг бий болгох;

1.7.14.цөмийн төхөөрөмж, цацраг идэвхт үүсгүүр, цацраг идэвхт материал, хаягдал бүхий байгууламжид зөвшөөрөлгүй этгээд нэвтрэхээс сэргийлэх, дуу, дүрс бичлэгийн байнгын хяналтын болон дохиолол,

хамгаалалтын системтэй байх.

1.8.Цөмийн төхөөрөмж, цацрагтай холбоотой үйл ажиллагаа явуулж байгаа байгууллага, хуулийн этгээд нь хаягдлын менежментийн боломжит хувилбар, бүх үе шатыг хамруулсан хаягдлын менежментийн стратегийг бий болгож, хэрэгжүүлнэ.

Хоёр.Цацраг идэвхт хаягдалд хяналт тавих

2.1.Цөмийн төхөөрөмж, цацрагтай холбоотой үйл ажиллагаа явуулж байгаа байгууллага, хуулийн этгээд нь үүсэх цацраг идэвхт хаягдлын цацраг идэвх болон эзлэхүүнийг аль болох бага байлгах боломжит бүхий л арга хэмжээг авна.

2.2.Цөмийн төхөөрөмж, цацрагтай холбоотой үйл ажиллагаа явуулах байгууламжийн загвар гаргах, барих, үйл ажиллагаа эхлэхээс өмнө тус үйл ажиллагааны явцад болон байгууламжийг ашиглалтаас гаргах үед үүсэх хаягдлын хэмжээг тооцоолж, хаягдлын хэмжээг аль болох бага байлгах материал, техник, технологийг сонгоно.

2.3.Цацраг идэвхт хаягдлыг дараахь байдлаар хянана:

2.3.1.хаягдлын үүсэлтийг багасгах;

2.3.2.материалыг дахин ашиглах;

2.3.3.дахин боловсруулах;

2.3.4.хаягдлыг булшлах.

2.4.Цөмийн төхөөрөмж, цацрагтай холбоотой үйл ажиллагаа явуулах байгууламжийн газар сонгох, загвар гаргах, зураг төсөл боловсруулах, барих, ашиглалтад оруулах, ажиллуулах, зогсоох, ашиглалтаас гаргах үйл ажиллагааг хаягдлын хэмжээг аль болох бага байхаар төлөвлөнө.

2.5.Цөмийн болон цацраг идэвхт материалыг дахин ашиглах, дахин боловсруулах боломжит аргаар хаягдлын хэмжээг багасгах арга хэмжээ авна.

Гурав.Цацраг идэвхт хаягдлыг ангилж, ялгахад тавигдах шаардлага

3.1.Цацраг идэвхт хаягдлыг физик, механик, цацраг, хими, биологийн

үзүүлэлтээр нь ангилж, ялгах бөгөөд цацрагийн болон цацрагийн бус эрсдэлийг тооцоолон ангилж, ялгах шүүгээ, сав баглаа, торх, контейнер, хямсаа, уурга, шахагч төхөөрөмж зэрэг шаардлагатай бусад багаж хэрэгслийг ашиглаж, аюулгүй ажиллагааг хангана.

3.2.Цацраг идэвхт битүү үүсгүүр болон цацрагийн бохирдолтой эд зүйлсийг ялгаж, тусгаарлах ба цацраг идэвхт изотопын богино (30 жилээс бага) болон урт (30 жилээс их, эсвэл тэнцүү) хагас задралын үеэс хамааруулан үүсгүүрийг тусгаарлан хадгална.

3.3.Цацраг идэвхт хаягдлыг боловсруулах, савлах, хадгалах, тээвэрлэх, булшлах үйл ажиллагаанд бэлтгэж, хаягдлын физик, химийн төлөв, гарал үүсэл, агуулагдах цацраг идэвхт изотопын нэр төрөл, идэвх, тунгийн чадал, огноо зэрэг мэдээллийг боловсруулан цацраг идэвхт хаягдлын дэлгэрэнгүй бүртгэл, тооллогыг хөтлөн, цахим сан үүсгэж, хадгаламжийн нэгж болгоно.

Дөрөв. Цацраг идэвхт хаягдлыг боловсруулахад тавигдах шаардлага

4.1.Цацраг идэвхт хаягдлыг хадгалах, тээвэрлэх, булшлах үйл ажиллагаанд бэлтгэж, хаягдлыг хэлбэржүүлэх, шаардлагатай бол савлах зэргээр аюулгүй ажиллагааг хангана.

4.2.Цацраг идэвхт хаягдлыг боломжит богино хугацаанд хадгалах, булшлахад бэлтгэн цацрагийн тунгийн чадлыг 100 мкЗв/ц-аас хэтрүүлэхгүй хэмжээнд хүргэж, хаягдлыг аль болох идэвхгүй, аюулгүй төлөвт оруулна.

4.3.Цацраг идэвхт хаягдлыг боловсруулах үйл ажиллагаанд аюулгүй ажиллагааг хангаж, болзошгүй ослоос сэргийлэх бөгөөд осол гарсан тохиолдолд хор уршгийг бууруулах зохих арга хэмжээг шуурхай авна.

4.4.Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ болон цацрагийн хамгаалалтын хөтөлбөр, хаягдлын менежментийн стратегид хаягдлыг боловсруулах үйл ажиллагаа, хаягдлын төрөл, хаягдлыг булшлах сонголтууд, хязгаарлах нөхцөл зэргийг тусгасан байна.

4.5.Цацраг идэвхт хаягдлын идэвх, хэмжээ, физик, химийн төлөв, боловсруулах боломжит технологи, хадгалах байгууламжийн багтаамж, булшлах байгууламж байгаа эсэх зэрэг шаардлагатай бүх үзүүлэлтийг тооцоолж, тохиромжтой аргаар хаягдлыг боловсруулна.

4.6.Цацраг идэвхт хаягдлыг аюулгүй хадгалагдах болон аюулгүй булшлагдах нөхцөлийг хангах төлөвт ортол боловсруулна.

4.7.Цацраг идэвхт хаягдлыг боловсруулахад хаягдлын цацрагийн болон цацрагийн бус бусад аюулыг урьдчилан тооцоолж шаардлагатай арга хэмжээ авсан байна.

4.8.Хатуу хаягдлыг энэ дүрмийн 1 дүгээр хавсралтад заасан бүдүүвчийн дагуу боловсруулна.

4.9.Дараахь нөхцөлүүдийг хангасан тохиолдолд нягтаршуулах арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ:

4.9.1.хаягдал нь сав баглаа (200 л багтаамжтай төмөр торх)-г гэмтээхгүй байх;

4.9.2.хяналтгүйгээр хий алдагдахаас сэргийлсэн даралтжуулсан контейнер ашиглаагүй байх;

4.9.3.шингэн агуулаагүй байх;

4.9.4.битүү үүсгүүр агуулаагүй байх;

4.9.5.нунтаг бодис агуулаагүй байх;

4.9.6.химийн идэвхт материал агуулаагүй байх.

4.10.Дараахь нөхцөлийг хангасан тохиолдолд зориулалтын шатаах зууханд шатааж, үнс болгох арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ:

4.10.1.битүү үүсгүүр агуулаагүй байх;

4.10.2.хий хяналтгүйгээр алдагдахаас сэргийлсэн даралтжуулсан контейнер ашиглаагүй байх;

4.10.3.бүрэн шаталт явуулахын тулд чийгшил ихтэй материалыг хянах;

4.10.4.цацраг идэвхт үнсэнд менежмент хийх;

4.10.5.идэвхтэй тоос, тоосонцор, ялангуяа үнс боловсруулалтаас үүсэх тоосыг хянах;

4.10.6.шатаах зуух стандартын шаардлага хангасан байх.

4.11.Шингэн хаягдлыг рН орчин, хатуу хольцын агууламж, давс, хүчлийн агууламж, тэдгээрийг зайлуулах боломж, аюулгүй ажиллагаа

болон техник, санхүүгийн хүчин зүйлийг харгалзан оновчтой аргаар боловсруулна.

4.12.Цацраг идэвхт шингэн хаягдал нь химийн эсвэл цацраг идэвхт цөмийн агуулгаараа ихээхэн ялгаатай бол хаягдлын урсгалыг тусгаарлаж боловсруулна.

4.13.Төрөл бүрийн химийн шинж чанартай уусмалуудыг тусад нь хадгалах бөгөөд дулаан, аэрозоль, тунадас үүсгэж болзошгүй химийн урвалаас урьдчилан сэргийлнэ.

4.14.pH орчин, эсхүл редоксын нөхцөл өөрчлөгдсөнөөс шалтгаалан үүссэн уусмалыг иод зэрэг дэгдэмхий цацраг идэвхт цөмөөс тусгаарлана.

4.15.Хаягдлын менежментийн үйл ажиллагаа явуулдаг байгууллагаас хийсэн Аюулгүй ажиллагааны үнэлгээгээр батлагдсан тохиолдолд шингэний урсгалыг хольж болох бөгөөд богино болон урт хагас задралын үетэй цацраг идэвхт изотоп агуулах хаягдал, органик болон усан хаягдал зэргийг холихоос зайлсхийж, болзошгүй аюулаас сэргийлнэ.

4.16.Хүн амын авах цацрагийн тунгийн хэмжээ 1 жилд 0.3 мЗв-ээс хэтрэхгүй байх бага хэмжээний цацраг идэвхт шингэн хаягдлыг цацрагийн хяналтын асуудал эрхэлсэн байгууллагын зөвшөөрснөөр ердийн бохирын системд шууд нийлүүлэх буюу хаягдал ус хүлээн авах байгууллагад шууд нийлүүлж болно.

4.17.Химийн тунадасжуулах процесс явуулахад хоёрдогч хаягдал болон олон төрлийн шингэн хаягдал үүсгэх магадлал, идэвхтэй тунадсыг боловсруулах хэрэгцээ, шаардлага зэргийг харгалзан үзнэ.

4.18.Хаягдлыг ууршуулах үйл ажиллагаа явуулахад хоёрдогч хаягдал үүсгэх эсэх, ууршуулагчийн бүрэн бүтэн байдал, дэгдэмхий органик материал байгаа тохиолдолд гал гарах эрсдэл зэрэг хүчин зүйлийг харгалзан үзнэ.

4.19.Ион солилцооны процесс явуулахад хаягдлыг тусгайлан бэлтгэх шаардлагатай хоёрдогч хаягдлыг бий болгох, давирхай хүчтэй исэлдүүлэгчтэй урвалд орох, давирхайн цацраг идэвхийн бууралт, ашигласан давирхайг боловсруулахад хаягдлыг тусгайлан бэлтгэх зэрэг хүчин зүйлийг харгалзан үзнэ.

4.20.Давхар шүүлтүүрийг ашиглахад өндөр даралтын системээс шингэн алдагдах, шингэн хаягдлыг санамсаргүйгээр тараах, цацраг идэвхт хатуу материал, эсхүл лаг шаврыг бэлтгэх (саармагжуулах) хэрэгцээ,

шаардлага зэргийг харгалзан үзэх шаардлагатай.

4.21.Органик хаягдлыг боловсруулахад шатаах (дэгдэмхий, хортой материалаас бусад), шингээх үйл ажиллагааг ашиглах бөгөөд шатаах үйл ажиллагааны үед цацраг идэвхт болон цацраг идэвхт бус бүрэлдэхүүн хэсэг, хий болон тоосонцрыг хяналтаас чөлөөлөх үед хүрээлэн буй орчинд үзүүлэх нөлөөллийг тооцоолно.

4.22.Цацраг идэвхт шингэн хаягдлын (хоёрдогч хаягдал) боловсруулалтаас үүсэх лаг болон баяжмалыг тогтвортой, хатуу хэлбэрт оруулж бэхжүүлэх шаардлагатай.

4.23.Агаарт нийлүүлэх цацраг идэвхт тоосонцор агуулсан хаягдлын урсгалыг агаар мандалд нийлүүлэхээс өмнө шүүлтүүрээр цэвэрлэнэ.

4.24.Урт хагас задралын үетэй цацраг идэвхт изотопоор бохирдсон шүүлтүүр болон цэвэрлэгээний хэрэгслийг цацраг идэвхт хатуу хаягдалд тооцож, аюулгүй болгох менежмент хийнэ.

4.25.Биологийн шинж чанар бүхий цацраг идэвхт хаягдлын менежментийг энэ дүрмийн 2 дугаар хавсралтад заасан бүдүүвчийн дагуу гүйцэтгэнэ.

4.26.Бүх халдвар үүсгэгчийг устгаж, урьдчилсан боловсруулалт хийсний дараа цацраг идэвхт хаягдлын менежментийг гүйцэтгэнэ.

Тав.Цацраг идэвхт хаягдлыг хадгалахад тавигдах шаардлага

5.1.Хадгалах байгууламжийн загварыг гаргахдаа цацраг идэвхт хаягдлын төрөл, төлөв, идэвх, тоо хэмжээ, хадгалах нийт хугацаа зэрэг холбогдох үзүүлэлтийг харгалзах бөгөөд цацрагийн болзошгүй ослын хор уршиг, осол тохиолдох магадлал хамгийн бага байхуйц байхаар төлөвлөнө.

5.2.Цацраг идэвхт хаягдлын менежментийн байгууламжийн зураг төслийг эрх бүхий мэргэжлийн байгууллага боловсруулах бөгөөд төлөвлөхдөө дараахь зүйлсийг харгалзан үзнэ:

5.2.1.цацраг идэвхт хаягдал боловсруулах байгууламжийн системийг бусад аюултай материал, хог хаягдал хадгалж байгаа өрөө тасалгаа болон системээс тусгаарлах;

5.2.2.бохирдлыг арилгах, дээж авах зэрэг туслах, нэмэлт системээр хангах;

5.2.3.ажлын байр, хувийн хамгаалах хэрэгсэлд бохирдол үүсгэж болохуйц хаягдлыг хүлээн авах бүх үе шатанд цацрагийн хяналт тавих;

5.2.4.зохих битүүмжлэл (сорох шүүгээ, дуслын тавиур, битүү болон ажлын модон тавиур гэх мэт), хамгаалалтаар (хар тугалга, эсхүл бетонон блок) хангах;

5.2.5.ажлын байрыг ангилж, хяналтын болон ажиглалтын бүсийг тэмдэглэх (тэмдэг, наалт, гэрлэн дохио гэх мэт), тохирсон хаалт (тууз, гинж, хаалт, хана, хаалга гэх мэт) байршуулах;

5.2.6.цацрагийн хэмжилт хийх (гадаргуугийн бохирдол болон тунгийн чадлын хэмжилт);

5.2.7.хүлээн авсан хаягдлын шинж чанарыг тэмдэглэх, боловсруулсан хаягдлын шинж чанарыг хянах, технологийн хяналтыг бий болгох;

5.2.8.тоног төхөөрөмж, системийн байршил, зохион байгуулалтыг хэвийн ажиллуулах, засвар үйлчилгээ хийх, хяналт тавихад хялбар байдлаар зохион байгуулах;

5.2.9.хаягдлыг зөөх төхөөрөмжөөр богино, төвөггүй замыг сонгон аюулгүй зөөвөрлөх;

5.2.10.бохирдлыг хялбар арилгах боломжтой гадаргууг сонгох;

5.2.11.шаардлагатай зайлуулах суваг, агааржуулалтын системийг бий болгох (агаарын урсгал, даралтын ялгаа, агаар шүүх аргуудаар);

5.2.12.хэвийн болон ослын үеийн цахилгаан хангамжийг бий болгох;

5.2.13.ослын үед ашиглагдах тоног төхөөрөмжүүдэд зориулсан өрөө, тасалгааг бий болгох;

5.2.14.галын аюулаас хамгаалах системийг бий болгох;

5.2.15.биет хамгаалалт, хяналтын камер, дохиоллын систем суурилуулж, аюулгүй байдлыг хангах;

5.2.16.цацраг идэвхт хаягдлын менежментийн байгууламжийн хамгаалалтын бүсийг байгууламжийн гадна хашаанаас 1 км-ээс багагүй зайд байгуулах;

5.2.17.үер уснаас хамгаалагдсан байх.

5.3.Цацраг идэвхт хаягдлыг хадгалах байгууламжийг үйл ажиллагааны хэвийн болон ослын нөхцөл байдал, хаягдлын цацрагийн болон цацрагийн бус бусад эрсдэлийг харгалзан ашиглалтын хугацаанд аюулгүй ажиллагаа, аюулгүй байдлыг хангах боломжит талбайд холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу байгуулна.

5.4.Цацраг идэвхт хаягдлыг урт хугацаанд хадгалах, аюулгүй ажиллагааг хангах хөтөлбөр, төлөвлөгөөг цацрагийн хяналтын асуудал эрхэлсэн байгууллагад гаргаж өгөх бөгөөд байгууламжийн ойролцоох иргэд, тухайн аймаг, нийслэлийн Засаг дарга, газрын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад төлөвлөгөөний талаар мэдэгдэнэ. Цацраг идэвхт хаягдлын менежментийн байгууламжийг ажиллуулж байгаа байгууллага нь Газрын тухай хууль болон “Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, үйлдвэрлэлийн эрүүл ахуй, эрүүл ахуйн хамгаалалтын бүсийн хэмжээ, ерөнхий шаардлага” гэсэн Монгол Улсын MNS 5105:2001 стандартыг мөрдөн ажиллаж, уг стандартын дагуу хамгаалалтын бүсийг тогтооно.

5.5.Цацраг идэвхт хаягдлын менежментийн байгууламжийг ажиллуулж байгаа байгууллага нь үйл ажиллагааны хязгаарлах нөхцөлийг төлөвлөлтийн үед тогтоож, тус хязгаараас хэтрүүлэхгүй байх зохион байгуулалтын арга хэмжээ авна.

5.6.Цацраг идэвхт хаягдлыг хадгалах байгууламжид мэргэжлийн шарлагын хувийн тунг хянах, ажлын байрны болон байгаль орчны хяналт, мониторинг хийх, цацрагийн ослын бэлэн байдал, хариу арга хэмжээний төлөвлөгөөг боловсруулж, хэрэгжүүлнэ.

5.7.Цацраг идэвхт хаягдлын менежментийн байгууламжийг ажиллуулж байгаа байгууллага нь үйл ажиллагаагаа хэрэгжүүлэх, цацраг идэвхт хаягдлыг урт хугацаанд хадгалах, хадгалах байгууламжийг ашиглалтаас гаргахад шаардагдах санхүүгийн эх үүсвэр, нөөцтэй байх зохион байгуулалтыг бий болгосон байна.

5.8.Цацраг идэвхт хаягдлыг “Цацрагийн хамгаалалт, аюулгүй ажиллагааны үндсэн дүрэм”-д заасан байгаль орчинд нийлүүлэгдэх хаягдлын шаардлагыг хангах хүртэл, эсхүл түүнийг булшлах хүртэл хугацаанд аюулгүй хадгална.

5.9.Цацраг идэвхт хаягдлыг хадгалахад дараахь шаардлагыг хангасан байна:

5.9.1.цацраг идэвхт хаягдал хөдөлгөөнгүй байх;

5.9.2.цацраг идэвхт хаягдал болон түүний сав баглаа, контейнерын физик, химийн төлөв тогтвортой байх;

5.9.3.цацраг идэвхт хаягдал нь дулаан ялгаруулахгүй хэлбэрт байх;

5.9.4.цацраг идэвхт изотопыг хадгалах давхар хамгаалалттай байх;

5.9.5.цацраг идэвхт хаягдлын сав баглаа нь хадгалах хугацааны туршид орчны нөхцөлд тохирсон байх;

5.9.6.цацраг идэвхт хаягдлын аюулгүй ажиллагааны идэвхгүй системийг ашиглаж, идэвхтэй системийн хэрэгцээг бага байлгах;

5.9.7.аюулгүй ажиллагааг хангахад шаардлагатай мониторинг болон засвар үйлчилгээний хэрэгцээ бага байх;

5.9.8.хүнээс хамаарах хүчин зүйл, хүний хэрэгцээ бага байх;

5.9.9.болзошгүй ослын үед хаягдлын байгууламж руу нэвтрэх боломжтой байх;

5.9.10.хаягдлын сав баглаанд хяналт хийх, ажил гүйцэтгэх боломжтой байх;

5.9.11.хаягдал хадгалах байгууламж нь хаягдлыг булшлах хүртэл хугацаанд ашиглагдах боломжтой байх;

5.9.12.хаягдал хадгалах байгууламжаас хаягдлыг буцаан гаргах боломжтой байх;

5.9.13.хаягдлын сав баглаа нь хаягдлын булшлалтад тохиромжтой байх.

5.10.Цацраг идэвхт хаягдлын сав баглаа, контейнер нь хаягдлын цацраг идэвх болон физик, химийн төлөвт нийцсэн байна.

5.11.Хаягдлын контейнерт дараахь мэдээллийг тэмдэглэнэ:

5.11.1.цацраг идэвхт цөм;

5.11.2.хувийн дугаар;

5.11.3.цацраг идэвх, огноо.

5.12.Цацрагтай холбоотой үйл ажиллагааны хэвийн болон ослын үед үүсэх хаягдлын гаралтыг харгалзан хадгалах болон булшлах байгууламжийн багтаамжид тогтмол үнэлгээ хийх бөгөөд байгууламжийн аюулгүй найдвартай байдалд хяналт, мониторингийг тогтмол хийнэ.

5.13.Цацраг идэвхт хаягдлыг урт хугацааны туршид хадгалах тохиолдолд одоогийн болон ирээдүйн хүн амыг хамгаалах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх бөгөөд хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах, хүрээлэн буй орчныг бохирдуулж, доройтуулахаас сэргийлэхтэй холбоотой холбогдох хууль, дүрэм, журамд заасан хамгаалах арга хэмжээг зайлшгүй авч хэрэгжүүлнэ.

5.14.Ашиглагдахгүй болсон цацраг идэвхт битүү үүсгүүрт энэ дүрмийн 3, 4 дүгээр хавсралтад заасан аргачлалын дагуу менежмент хийнэ.

5.15.Хаягдлын багц бүр нь удаан хугацаанд хадгалахад тэсвэртэй, таних дугаар бүхий шошготой байх бөгөөд зохих мэдээллийг хаягдлын системд бүртгэж хадгална. Бүртгэлийг урт хугацааны туршид найдвартай хадгалах, нэмэлт өөрчлөлт оруулах, хялбар хандах боломжтойгоор хийнэ.

5.16.Хаягдлын бүртгэлийн системд дараахь мэдээллийг оруулсан байна:

5.16.1.хаягдлын гарал үүсэл;

5.16.2.хувийн дугаар;

5.16.3.бичиг баримт, хаягдлын төрөл, хийцийн талаарх дэлгэрэнгүй мэдээлэл;

5.16.4.овор хэмжээ, эзлэхүүн;

5.16.5.хэмжилтийн дүн, огноо;

5.16.6.гадаргуугийн бохирдлын хэмжилтийн үр дүн;

5.16.7.цацраг идэвхт цөм, идэвхийн агуулга;

5.16.8.хуваагдах цөмийн агуулга (239-Pu-Be үүсгүүр гэх мэт);

5.16.9.физик, химийн төлөв.

5.17.Цөмийн төхөөрөмж, цацрагтай холбоотой үйл ажиллагаа явуулж байгаа байгууллага нь цацраг идэвхт хаягдлын менежментийн байгууламжийн хамгаалалтын зурвасыг газрын кадастрын мэдээллийн санд бүртгүүлнэ.

5.18.Цөмийн төхөөрөмж, цацрагтай холбоотой үйл ажиллагаа явуулж байгаа байгууллага нь цацраг идэвхт хог хаягдлыг хадгалах байршлыг тогтооходоо газрын асуудал эрхэлсэн мэргэжлийн байгууллагаар дүгнэлт гаргуулна.

Зургаа.Хаягдлын менежментийн байгууламжийг ашиглалтад оруулахад тавигдах шаардлага

6.1.Цөмийн төхөөрөмж, цацрагтай холбоотой үйл ажиллагаа явуулж байгаа байгууллага, хуулийн этгээд нь өөрийн хаягдлын менежментийн байгууламжийг ашиглалтад оруулахдаа барилга, тоног төхөөрөмж, бүтэц, систем, эд анги зэргийг зураг төсөл, төлөвлөгөөний дагуу гүйцэтгэсэн эсэхийг цацрагийн хяналтын асуудал эрхэлсэн байгууллагаар шалгуулсан байна.

6.2.Аюулгүй ажиллагааны чухал үр дагавар бүхий өөрчлөлтийг байгууламжид хийх тохиолдолд цацрагийн хамгаалалтын хөтөлбөрийг хянан үзэх шаардлагатай бөгөөд цацрагийн хяналтын асуудал эрхэлсэн байгууллагаар хянуулж, баталгаажуулна.

Долоо.Байгууламжийг ашиглалтаас гаргахад тавигдах шаардлага

7.1.Цацраг идэвхт хаягдлын менежментийн байгууламжийн зураг төслийн шатанд түүнийг ашиглалтаас гаргах анхны төлөвлөгөөг боловсруулж, ашиглалтын хугацаанд давтамжтайгаар шинэчилнэ. Ашиглалтаас гаргах эцсийн төлөвлөгөөг цацрагийн хяналтын асуудал эрхэлсэн байгууллагаар батлуулж, төлөвлөгөөний дагуу ашиглалтаас гаргах үйл ажиллагааг гүйцэтгэнэ.

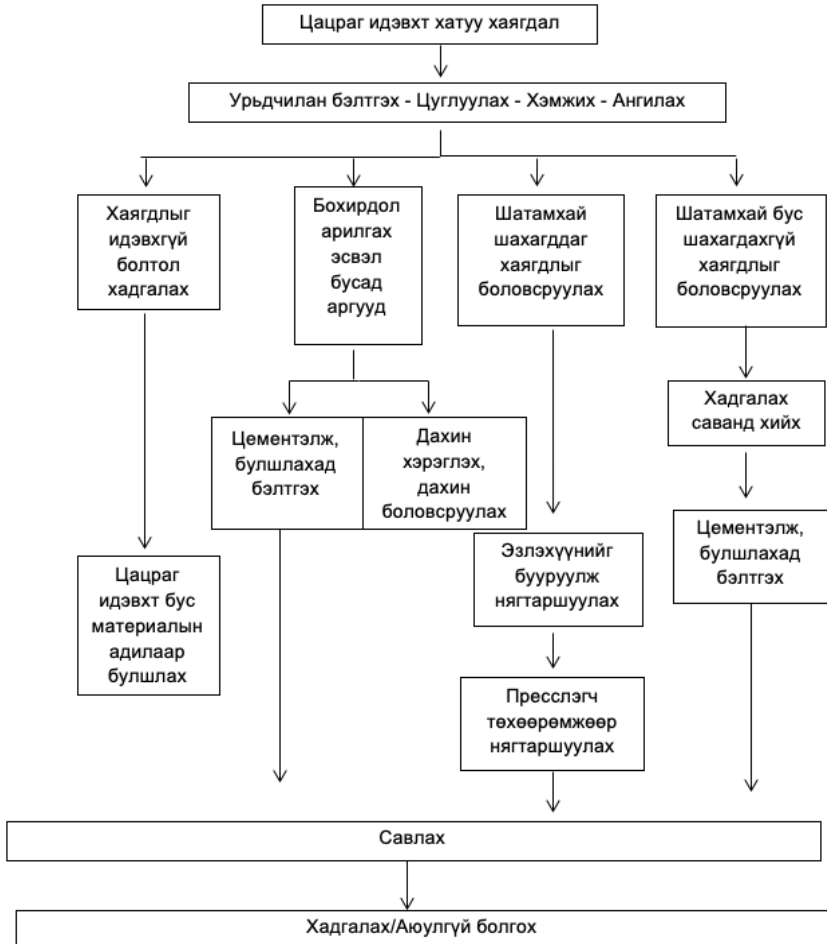
7.2.Байгууламжийг ашиглалтаас гаргах үйл ажиллагаанд албан хаагчдын мэргэжлийн шарлагын тунг бууруулах, хаягдлыг багасгах, ашиглалтаас гарах үеийн ослын магадлалыг бууруулах замаар ирээдүйд учирч болзошгүй эрсдэлийг бууруулна.

----o0o----

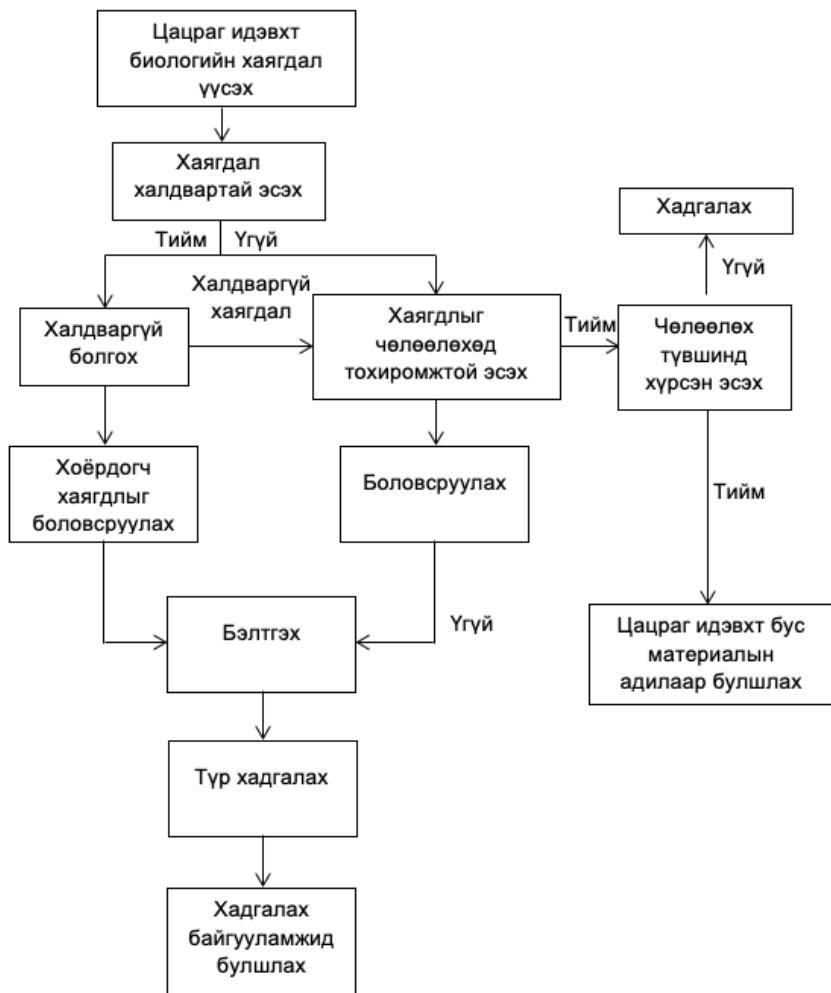

Дүрмийн 1 дүгээр хавсралт

ЦАЦРАГ ИДЭВХТ ХАТУУ ХАЯГДЛЫН
МЕНЕЖМЕНТИЙН БҮДҮҮВЧ

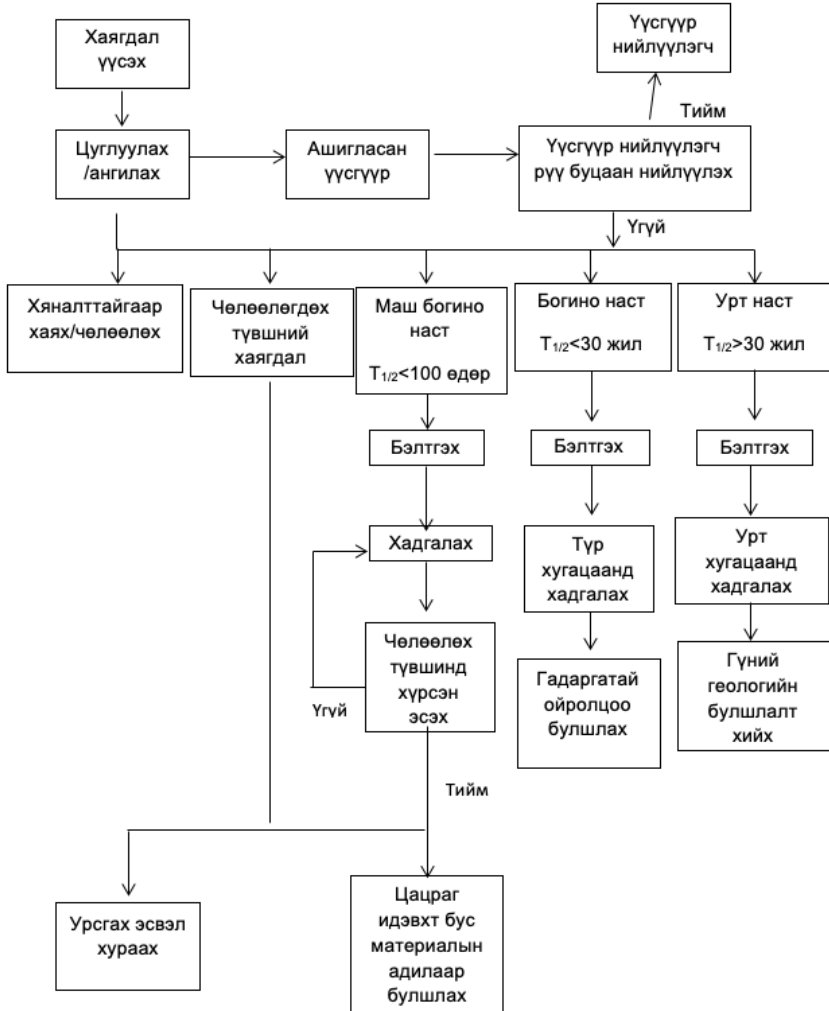
ЦАЦРАГ ИДЭВХТ БИОЛОГИЙН ХАЯГДЛЫН
МЕНЕЖМЕНТИЙН БУДУУВЧ

Дүрмийн 3 дугаар хавсралт

АШИГЛАГДАХГҮЙ БОЛСОН ЦАЦРАГИЙН ҮҮСГҮҮРИЙН
МЕНЕЖМЕНТИЙН БҮДҮҮВЧ

Дүрмийн 4 дүгээр хавсралт

АШИГЛАЛТААС ГАРСАН БОЛОН АШИГЛАГДАХГҮЙ БОЛСОН ЦАЦРАГИЙН ҮҮСГҮҮР
БОЛОН ТЭДГЭЭРИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН АРГА ТЕХНИКҮЙ ТОДОРХОЙЛОХ

Цацраг	Изотоп	Хагас задралын үе	Ангилал		Хэрэглээ	Боловсруулах тоног төхөөрөмж	Мониторинг	Савлагаа	Хадгалах контейнер
			Утаа мэдрэгч	Шуугиан намсгагч					
А	Бага идэвхтэй								
	²⁴¹ Am	432.2 жил	Утаа мэдрэгч	Шуугиан намсгагч	Аянга зайлуулагч	Бээлий бүхий сорох шүүгээ	Резинэн бээлий	Зэвэрдэггүй ган дотортой сав	Бетонон дотортой бочка
	²¹⁰ Po	138.38 хоног	Шуугиан намсгагч	Рентген флюоросценцийн анализатор			-	Резинэн бээлий	
	²³⁸ Pu	87.74 жил						Хатуу сав, хайрцаг	Бетонон дотортой бочка
	²³⁹ Pu	24181 жил	Утаа мэдрэгч					Хатуу сав, хайрцаг	-
Бага идэвхтэй			Урт эсвэл богино хагас задралын үетэй						
β, γ	²⁴¹ Am	432.2 жил	Хэмжүүр	Рентген флюоросценцийн анализатор	Рентген Ясны нягт хэмжигч	-	Хямсаа	Зэвэрдэггүй ган дотортой бочка	Бетонон дотортой бочка
	⁹⁰ Sr ⁹⁰ Y	28.2 жил	Хэмжүүр	Дотуур шарлагын аппарат			Резинэн бээлий		-
	¹⁴ C	5730 жил	Хэмжүүр		Тоосны агууламж тодорхойлох				Бетонон сав

АШИГЛАГДАХГҮЙ БОЛСОН ТҮГЭЭМЭЛ БИТҮҮ ҮҮСГҮҮРИЙН ЖИШЭЭ БОЛОН ТЭДГЭЭРТ АЮУЛГҮЙ МЕНЕЖМЕНТ ХИЙХЭД АШИГЛАГДАХ ТОНОГ ТӨХӨӨРӨМЖ, АРГА ТЕХНИКУУД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Үүсгүүр	Ангилал		Боловруулах тоног төхөөрөмж	Мониторинг	Савлагаа	Хадгалах контейнер
	Изотоп	Хайгас задралын үе				
α	¹⁴⁷ Pm	2.6 жил	Хэрэглээ	-	-	-
	⁶³ Ni	100 жил	Хэмжүүр	Резинэн бээлий	-	-
	¹⁰⁹ Cd	426.6 хоног	e ⁻ залгилтын тоолуур Рентген флюоросценцийн анализатор	Резинэн бээлий	-	-
	⁶⁰ Co	5.3 жил	Хэмжүүр	Хамгаалалттай дэлгэц	Хямсаа	Хар тугалган хамгаалалттай сав
β, γ	¹³⁷ Cs	30.2 жил	Хэмжүүр	Тохируулга	Хямсаа	Бетон, хар тугалган сав
	Өндөр идэвхтэй		Богино хагас задралын үетэй	-	-	-
	¹⁹² Ir	73.8 хоног	Гамма зураглал	Хар тугалган хамгаалалттай удирдлагатай сорох шүүгээ (Hot Cell)	Гар удирдлага-тай өргөгч	Хар тугалган хамгаалалттай сав

АШИГЛАГДАХГҮЙ БОЛСОН ТҮГЭЭМЭЛ БИТҮҮ ҮҮСГҮҮРИЙН ЖИШЭЭ БОЛОН ТЭДГЭЭРТ АЮУЛГҮЙ МЕНЕЖМЕНТ ХИЙХЭД АШИГЛАГДАХ ТОНОГ ТӨХӨӨРӨМЖ, АРГА ТЕХНИКУУД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Үүсгүүр	Ангилал		Боловсруулах тоног төхөөрөмж	Мониторинг	Савлагаа	Хадгалах контейнер
	Изоотоп	Хагас задралын үе				
α	¹⁷⁰ Tm	134 хоног	Хэрэглээ	-	-	-
	¹⁶⁹ Yb	32 хоног	Гамма зураглал	Хамгаалалттай дэлгэц	Хямсаа	Зэвэрдэггүй ган сав
	⁷⁵ Se	120 хоног	Гамма зураглал	Хамгаалалттай дэлгэц	Хямсаа	-
	Өндөр идэвхтэй	-	Богино хагас задралын үетэй	-	-	-
β, γ	⁶⁰ Co	5.3 жил	Гамма зураглал	Хар тугалган хамгаалалттай удирдлагатай сорох шүүгээ (Hot Cell)	Гар удирдлагатай өргөгч	Хар тугалган контейнер
	⁶⁰ Co	5.3 жил	Зайн шарлагын аппарат	Бетонон хамгаалалттай удирдлагатай сорох шүүгээ (Hot Cell)	Гар удирдлагатай өргөгч	Хар тугалган контейнер
	⁶⁰ Co	5.3 жил	Шарах төхөөрөмж	Бетонон хамгаалалттай удирдлагатай сорох шүүгээ (Hot Cell)	Гар удирдлагатай өргөгч	Тусгай зориулалтын
	¹³⁷ Cs	30.2 жил	Шарах төхөөрөмж	Бетонон хамгаалалттай удирдлагатай сорох шүүгээ (Hot Cell)	Гар удирдлагатай өргөгч	Тусгай зориулалтын

АШИГЛАГДАХГҮЙ БОЛСОН ТҮГЭЭМЭЛ БИТҮҮ ҮҮСГҮҮРИЙН ЖИШЭЭ БОЛОН ТЭДГЭЭРТ АЮУЛГҮЙ МЕНЕЖМЕНТ ХИЙХЭД АШИГЛАГДАХ ТОНОГ ТӨХӨӨРӨМЖ, АРГА ТЕХНИКУУД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Үүсгүүр	Ангилал			Боловсруулах тоног төхөөрөмж		Мониторинг	Савлагаа	Хадгалах контейнер
	Изотоп	Хагас задралын үе	Хэрэглээ					
Тусгай	²²⁶ Ra	1600 жил	Аянга зайлуулагч	Шуугиан намсгагч	Бээлийт шүүгээ	Хямсаа	Хатуу контейнер	Хар тугалган хамгаалалттай контейнер
	⁸⁵ Kr	10.7 жил	Хэмжүүр	Аянга зайлуулагч	Бээлийт шүүгээ	Хямсаа	Агаарын хяналт	-
	³ H	12.3 жил	e ⁻ залгилтын детектор	Рентген флюоросценцийн анализатор	Бээлийт шүүгээ	Хямсаа	Зэвэрдэггүй ган дотортой сав	Бетонон дотортой бочка
n	-	-	-	-	-	-	-	-
	²⁴¹ Am/Be	432.2 жил	Чийг тодорхойлогч	Газрын тосны ерөмдлөг	Нейтрон хамгаалалт	-	Нейтрон детектор	Нейтрон хамгаалалт
	²⁵² Cf	2.65 жил	Чийг тодорхойлогч	Газрын тосны ерөмдлөг	Нейтрон хамгаалалт	-	-	-
	²²⁸ Ra/Be	1600 жил	Чийг тодорхойлогч	Газрын тосны ерөмдлөг	Нейтрон хамгаалалт	-	-	-
	²³⁸ Pu/Be	87.74 жил	Чийг тодорхойлогч	Тохируула хийж төхөөрөмж	Нейтрон хамгаалалт	-	-	-

-----000-----

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2022 оны 12 дугаар
сарын 14-ний өдөр

Дугаар 462

Улаанбаатар
хот

Зөвлөлийн ажиллах журам батлах тухай

Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 9.1 дүгээр зүйлийн 4-т заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1.“Зөвшөөрөл олгох эрх бүхий этгээдийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих чиг үүрэг бүхий Зөвшөөрлийн зөвлөлийн ажиллах журам”-ыг хавсралт ёсоор баталсугай.

2.Энэ журмын хэрэгжилтийг зохион байгуулж ажиллахыг Монгол Улсын сайд, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын дарга Д.Амарбаясгаланд үүрэг болгосугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

Л.ОЮУН-ЭРДЭНЭ

**МОНГОЛ УЛСЫН САЙД,
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ
ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН ДАРГА**

Д.АМАРБАЯСГАЛАН

Засгийн газрын 2022 оны 462 дугаар
тогтоолын хавсралт

ЗӨВШӨӨРЛИЙН ЗӨВЛӨЛИЙН АЖИЛЛАХ ЖУРАМ

Нэг.Нийтлэг үндэслэл

1.1.Зөвшөөрөл олгох эрх бүхий этгээдийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих, Зөвшөөрлийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах үндэслэл, шаардлагын талаар санал, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий Зөвшөөрлийн зөвлөл (цаашид “Зөвлөл” гэх)-ийн үйл ажиллагааг энэ журмаар зохицуулна.

1.2.Зөвлөл нь Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 9.1 дүгээр зүйлийн 1-д заасны дагуу төр, хувийн хэвшил, төрийн бус байгууллагын төлөөлөл бүхий орон тооны бус зөвлөл байна.

1.3.Зөвлөл нь үйл ажиллагаандаа Монгол Улсын Үндсэн хууль, Зөвшөөрлийн тухай хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомж, олон улсын гэрээ, энэ журмыг удирдлага болгоно.

Хоёр.Зөвлөлийн чиг үүрэг

2.1.Зөвлөл нь зөвшөөрөл олгох эрх бүхий этгээдийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих, Зөвшөөрлийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах асуудлаар санал, дүгнэлт гаргах энэ журмын 1.1-д заасан чиг үүргийн хүрээнд Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 9.1 дүгээр зүйлийн 5, 9.2 дугаар зүйл, 9.3 дугаар зүйлд заасан чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ.

2.2.Зөвлөлийн тухайн жилийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг Зөвлөлийн хуралдаанаар батална.

2.3.Зөвлөл шаардлагатай тохиолдолд зөвшөөрлийн үйл ажиллагаанд хяналт шинжилгээ, үнэлгээ хийх, санал, дүгнэлт гаргах, Зөвшөөрлийн тухай хуулийн хэрэгжилтэд үнэлгээ хийх зэрэг тодорхой асуудлаар Ажлын хэсэг байгуулан ажиллуулж болно.

Гурав.Зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, зохион байгуулалт

3.1.Зөвлөл нь Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 9.1 дүгээр зүйлийн 3-т заасны дагуу дарга, нарийн бичгийн дарга, 11 гишүүнээс бүрдэнэ.

3.2.Зөвлөлийн дарга нь Монгол Улсын Ерөнхий сайд, нарийн бичгийн дарга нь Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын Дэд дарга байна.

3.3.Зөвлөлийн 11 гишүүний төрийн төлөөллийн 3 гишүүнийг Ерөнхий сайд, хувийн хэвшлийн төлөөллийн 4 гишүүнийг Монголын үндэсний худалдаа, аж үйлдвэрийн танхим, төрийн бус байгууллагын төлөөллийн 4 гишүүнийг нийтийн ашиг сонирхлыг төлөөлөх эрх бүхий төрийн бус байгууллагаас тус тус нэр дэвшүүлж, Засгийн газар 3 жилийн хугацаагаар томилж, чөлөөлнө.

3.4.Энэ журмын 3.3-т заасан хувийн хэвшил, төрийн бус байгууллагыг төлөөлөх этгээд нь дараахь шаардлагыг хангасан байна:

3.4.1.хууль, эрх зүй, эдийн засаг, санхүү, аж үйлдвэрлэлийн чиглэлээр дээд боловсрол эзэмшсэн, мэргэжлээрээ 10-аас доошгүй жил ажилласан;

3.4.2.ёс зүй, ашиг сонирхол, хувь хүний нэр хүнд нь Зөвлөлийн үйл ажиллагаанд сөргөөр нөлөөлөхгүй байх;

3.4.3.Эрүүгийн хуульд заасан авлига, албан тушаалын гэмт хэрэг үйлдэж шүүхээр ял шийтгүүлж байгаагүй байх.

3.5.Зөвлөлийн төрийн төлөөллийн гишүүнд эдийн засгийн, хууль зүйн, гадаад харилцааны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын зохих албан тушаалтныг нэр дэвшүүлнэ.

3.6.Зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд нийтийн ашиг сонирхлыг төлөөлөх эрх бүхий төрийн бус байгууллагын төлөөллийг нэр дэвшүүлэх, сонгох ажиллагааг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар зохион байгуулна. Зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд төлөөллөө нэр дэвшүүлэх нийтийн ашиг сонирхлыг төлөөлөх эрх бүхий төрийн бус байгууллагад тавигдах шаардлагыг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газраас тогтоож, нэр дэвшүүлэх тухай зарыг хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр нийтэд мэдээлнэ.

3.7.Энэ журмын 3.3, 3.6-д заасны дагуу нэр дэвшүүлсэн гишүүнийг мэргэжил, мэдлэг, ажлын туршлага, ёс зүй, ашиг сонирхлын зөрчил үүсэж болох нөхцөл байдал зэргийг харгалзан үзсэний үндсэн дээр Монгол Улсын сайд, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын дарга сонгож, томилуулах асуудлыг Засгийн газрын хуралдаанд оруулна.

Дөрөв.Зөвлөлийн үйл ажиллагааны зохион байгуулалт

4.1.Зөвлөлийн үйл ажиллагааны үндсэн хэлбэр нь хуралдаан байна.

4.2.Зөвлөлийн ээлжит хуралдааныг улиралд 1-ээс доошгүй удаа хийх

бөгөөд хуралдааныг Зөвлөлийн дарга удирдана. Даргын түр эзгүйд түүний томилсон зөвлөлийн гишүүн удирдана.

4.3.Зөвлөлийн ээлжит бус хуралдааныг Зөвлөлийн даргын санаачилгаар, эсхүл Зөвлөлийн гишүүдийн олонхын саналаар хуралдуулж болно.

4.4.Зөвлөл нь хуралдаанаараа зөвлөлийн чиг үүрэгт хамаарах асуудлыг хэлэлцэх бөгөөд хэлэлцэх асуудлыг Зөвлөлийн дарга батална. Зөвлөлийн гишүүн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх асуудлыг санаачилсан тохиолдолд Зөвлөлийн даргад танилцуулж, зөвшөөрөл авсан байна.

4.5.Зөвлөлийн нийт гишүүний ердийн олонх оролцсоноор хуралдааныг хүчинтэйд тооцно.

4.6.Зөвлөлийн хуралдаанд Зөвлөлийн дарга, гишүүд, нарийн бичгийн дарга саналын эрхтэй оролцоно.

4.7.Зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцсэн асуудлыг хуралдаанд оролцсон нийт гишүүдийн дийлэнх олонхын саналаар шийдвэрлэнэ. Зөвлөлийн гишүүдийн санал тэнцсэн тохиолдолд хуралдаан даргалагчийн саналаар асуудлыг шийдвэрлэнэ.

4.8.Зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцэн шийдвэрлэсэн асуудлаар зөвлөмж, дүгнэлт гаргах бөгөөд түүнд Зөвлөлийн дарга гарын үсэг зурна.

4.9.Зөвлөлийн хуралдааны тэмдэглэлийг нарийн бичгийн дарга хөтөлж, тэмдэглэлд Зөвлөлийн дарга, хуралдаанд оролцсон гишүүд гарын үсэг зурж баталгаажуулна.

4.10.Хуралдаанаар хэлэлцэх асуудалтай холбогдуулан Зөвлөлийн хуралдаанд холбогдох төрийн захиргааны төв болон төрийн захиргааны байгууллагын албан хаагч, шинжээч, мэргэжилтэн, төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгжийн төлөөллийг оролцуулж болно.

4.11.Зөвлөл Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 9.1 дүгээр зүйлийн 5.1, 5.4-т заасан чиг үүргийн хүрээнд хамаарах асуудлаар зөвлөмж, мөн зүйлийн 5.2, 5.3, 5.5, 9.2 дугаар зүйлийн 2, 9.3 дугаар зүйлийн 2-т заасан чиг үүргийн хүрээнд хамаарах асуудлаар тус тус дүгнэлт гаргана.

4.12.Зөвлөлийн хуралдаанаас Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 9.1 дүгээр зүйлийн 5.2, 5.5-д заасны дагуу гаргасан дүгнэлтийг холбогдох эрх бүхий этгээд, байгууллага, албан тушаалтан биелүүлэх үүрэгтэй.

4.13.Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 9.1 дүгээр зүйлийн 5.4-т заасан чиг үүргийн хүрээнд гаргасан зөвлөмжийн дагуу эрх бүхий этгээд зөрчлийг арилгасан талаарх мэдээллээ тухай бүр Зөвлөлд ирүүлнэ.

4.14.Зөвлөлийн хуралдааны дэгийг Зөвлөлийн дарга батална.

Тав.Зөвлөлийн дарга, гишүүний эрх, үүрэг

5.1.Зөвлөлийн дарга дараахь эрх, үүрэгтэй:

5.1.1.Зөвлөлийг дотоод, гадаадад төлөөлөх;

5.1.2.Зөвлөлийн ээлжит болон ээлжит бус хуралдаанаар хэлэлцэх асуудлыг баталж, хуралдааныг товлох, даргалах;

5.1.3.Зөвлөлийн хуралдаанаас гарсан шийдвэр, зөвшөөрлийн үйл ажиллагааны талаарх санал, дүгнэлтэд тусгагдсан асуудлыг холбогдох хууль, журмын дагуу Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцүүлж, шийдвэрлүүлэх;

5.1.4.Зөвшөөрлийн тухай хуулийн хэрэгжилт болон зөвшөөрөл олгох үйл ажиллагаанд хяналт шинжилгээ, үнэлгээ хийх ажилд мэргэжлийн байгууллага, шинжээч, мэргэжилтнийг татан оролцуулах шийдвэр гаргах;

5.1.5.Зөвлөлийн хуралдааны шийдвэрийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах, хэрэгжилтэд хяналт тавих, энэ талаар эрх бүхий этгээдэд дэмжлэг үзүүлэх;

5.1.6.Зөвлөлийн гишүүдэд үүрэг, чиглэл өгч, биелэлтэд нь хяналт тавих.

5.2.Зөвлөлийн гишүүн дараахь эрх, үүрэгтэй:

5.2.1.Зөвлөлийн хуралдаанд биечлэн оролцох, шийдвэрлэх асуудлаар санал оруулах, хүндэтгэн үзэх шалтгааны улмаас хуралдаанд оролцох боломжгүй тохиолдолд Зөвлөлийн даргад албан ёсоор мэдэгдэж, хуралдаанаар хэлэлцэх асуудалд бичгээр санал өгөх;

5.2.2.Зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцэх асуудлыг санаачлах, хэлэлцүүлэх;

5.2.3.Зөвлөлийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний төсөлд санал өгөх, төлөвлөгөө, тайлантай танилцах, Зөвлөлөөс хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээний талаар мэдээлэл авах;

5.2.4.Зөвлөлийн хуралдааны шийдвэрийн хэрэгжилтийн явц, үр дүнтэй танилцах, мэргэжлийн чиглэлийн дагуу Зөвлөлийн үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх;

5.2.5.Зөвлөлийн даргаас өгсөн үүрэг, чиглэлийг биелүүлэх;

5.2.6.Зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцэх асуудалтай холбоотойгоор бэлтгэн тараасан мэдээлэл, баримт бичгийг олшруулах, нийтэд тараах, бусдад шилжүүлэхгүй байх.

5.3.Зөвлөлийн гишүүн дараахь үйл ажиллагаа явуулахыг хориглоно:

5.3.1.аливаа улс төр болон хувийн хэвшлийн ашиг сонирхлыг төлөөлөх;

5.3.2.Зөвлөлийн хуралдааны гарсан шийдвэр, түүний үндэслэлийг олон нийтэд тайлбарлахдаа хувийн байр сууриа илэрхийлэх;

5.3.3.Зөвлөлөөс албан ёсоор нийтэд мэдээлээгүй мэдээ, мэдээллийн нууцлалыг алдагдуулах, өөрийн болон бусдын эрх ашигт нийцүүлэн урвуулан ашиглах;

5.3.4.Зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцэх болон хэлэлцэж байгаа, хэлэлцүүлэх асуудлын талаар Зөвлөлийн даргын зөвшөөрөлгүйгээр нийтэд мэдээлэх.

5.4.Зөвлөлийн гишүүн энэ журмын 3.3-т заасан хугацаанаас өмнө чөлөөлөгдөх нөхцөл байдал үүссэн бол хүсэлтээ Зөвлөлийн даргад гаргана.

5.5.Зөвлөлийн гишүүний орон гарсан тохиолдолд түүнийг энэ журмын 3.3-т заасан журмын дагуу дахин томилно.

5.6.Зөвлөлийн гишүүн зөвлөлийн чиг үүрэг, хуралдаанаар хэлэлцэх асуудалтай холбогдуулан ашиг сонирхлын зөрчилтэй гэж ойлгогдохуйц нөхцөл байдал үүссэн бол энэ талаар бичгээр тайлбар гаргаж, Зөвлөлийн хуралдаан, эсхүл санал хураалтад оролцохгүй.

Зургаа.Зөвлөлийн Ажлын алба, түүний чиг үүрэг

6.1.Зөвлөлийн Ажлын албаны чиг үүргийг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын салбарын удирдлага, зохицуулалтын асуудал хариуцсан нэгж хэрэгжүүлнэ.

6.2.Ажлын алба дараахь чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

6.2.1.Зөвлөлийн үйл ажиллагаанд шаардлагатай мэдээ, мэдээлэл, баримт, лавлагааг холбогдох байгууллагаас гаргуулах;

6.2.2.Зөвшөөрлийн үйл ажиллагаатай холбогдох захиргааны хэм хэмжээний актын талаар судалгаа хийж, санал, дүгнэлт боловсруулж, Зөвлөлийн хуралдаанд хэлэлцүүлэх;

6.2.3.Зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцэх асуудлын бэлтгэлийг хангах, хэлэлцэх асуудлын жагсаалтыг гаргаж Зөвлөлийн даргаар батлуулах, хэлэлцэх асуудлын материалыг Зөвлөлийн гишүүдэд хуралдаан эхлэхээс 3 хоногийн өмнө цахимаар хүргүүлэх;

6.2.4.Зөвлөлийн хуралдаанаас гарсан шийдвэрийн дагуу Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 9.1 дүгээр зүйлийн 5.2, 5.3-т заасны дагуу гарсан дүгнэлтийг Засгийн газарт танилцуулах, хэлэлцүүлэх асуудлын материалыг холбогдох журмын дагуу бэлтгэх;

6.2.5.Зөвлөлийн хуралдааны шийдвэрийг холбогдох байгууллага, албан тушаалтан, аж ахуйн нэгж, байгууллагад хүргүүлэх, хэрэгжилтэд хяналт тавих, хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангаж ажиллах;

6.2.6.Зөвшөөрлийн үйл ажиллагаатай холбогдох иргэд, байгууллагаас ирүүлсэн хүсэлт, өргөдөл, гомдлыг нэгтгэн судалж шийдвэрлэх талаар шаардлагатай арга хэмжээ авах, энэ тухай тайлан, холбогдох танилцуулгыг боловсруулж Зөвлөлийн хуралдаанд танилцуулах;

6.2.7.Зөвлөлийн шийдвэрийн хэрэгжилтийн тайланг нэгтгэн Зөвлөлийн хуралдаанд танилцуулах;

6.2.8.Зөвлөлийн үйл ажиллагааг олон нийтэд мэдээлэх, сурталчлах арга хэмжээг зохион байгуулах, цахим мэдээллийн санг ажиллуулах.

6.3.Зөвлөлийн үйл ажиллагааны тайланг жил бүрийн I улиралд багтаан Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газраас Засгийн газарт танилцуулж байна.

Долоо.Бусад зүйл

7.1.Энэ журмыг зөрчсөн буруутай төрийн албан хаагчид хууль тогтоомжид өөрөөр заагаагүй бол Төрийн албаны тухай хуульд заасны дагуу сахилгын шийтгэл ногдуулах бөгөөд бусад этгээдэд холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ.

---o0o---

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ДҮГНЭЛТ

2023 оны 04 дүгээр
сарын 05-ны өдөр

Дугаар 01

Улаанбаатар
хот

**Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг
дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн
41 дүгээр зүйлийн 41.2 дахь хэсгийн зарим заалт
Монгол Улсын Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг
зөрчсөн эсэх маргааныг хянан шийдвэрлэсэн тухай**

Үндсэн хуулийн цэцийн хуралдааны
танхим 11.40 цаг

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн дунд суудлын хуралдааныг Үндсэн хуулийн цэцийн гишүүн Г.Баясгалан даргалж, Үндсэн хуулийн цэцийн гишүүн Ш.Солонго, Б.Буяндэлгэр /илтгэгч/, Ц.Нанзаддорж, Д.Гангабаатар нарын бүрэлдэхүүнтэй, хуралдааны нарийн бичгийн даргаар Б.Баяржаргалыг оролцуулан Үндсэн хуулийн цэцийн хуралдааны танхимд нээлттэй хийв.

Үндсэн хуулийн цэцийн дунд суудлын хуралдаанд мэдээлэл гаргагч, иргэн Д.Батмөнх оролцов. Монгол Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Сүхбаатар 2023 оны 3 дугаар сарын 31-ний өдрийн УИХ-03/2740 дүгээр албан бичгээр өмнө ирүүлсэн тайлбартаа нэмж гаргах тайлбар байхгүй тул маргааныг өөрийн эзгүйд шийдвэрлэхийг зөвшөөрч байгаагаа мэдэгдсэн болно.

Энэхүү хуралдаанаар Монгол Улсын Их Хурлаас 2020 оны 12 дугаар сарын 24-ний өдөр баталсан Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 41.2 дахь хэсэгт “Хурлын төлөөлөгчийг энэ хуулийн ... 41.1.3, ... -д заасан тохиолдолд огцруулах тухай асуудлыг иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар хэлэлцэж шийдвэрлэнэ.” гэж заасан нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Дөчин долдугаар зүйлийн 1, Тавьдугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн холбогдох заалтыг зөрчсөн эсэх маргааныг хянан хэлэлцэв.

Нэг. Нийслэлийн Баянзүрх дүүргийн 8 дугаар хорооны оршин суугч, иргэн Д.Батмөнх Үндсэн хуулийн цэцэд хандаж:

“Монгол Улсын Их Хурлаас 2020 оны 12 дугаар сарын 24-ний өдөр баталсан Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 41.2 дахь хэсэгт “Хурлын төлөөлөгчийг энэ хуулийн ...41.1.3, ... -д заасан тохиолдолд огцруулах тухай асуудлыг иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар хэлэлцэж шийдвэрлэнэ.” гэж заасан нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Дөчин долдугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Монгол Улсад шүүх эрх мэдлийг гагцхүү шүүх хэрэгжүүлнэ.”, Тавьдугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Улсын дээд шүүхийн шийдвэр шүүхийн эцсийн шийдвэр байх бөгөөд түүнийг бүх шүүх, бусад этгээд заавал биелүүлнэ. ...” гэснийг тус тус зөрчсөн байна.

Дээрх хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 41.1 дэх хэсэгт “Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын төлөөлөгчийн бүрэн эрх дараах үндэслэлээр хугацаанаас өмнө дуусгавар болно.” гээд 41.1.3 дахь заалтад “гэмт хэрэг үйлдсэн болох нь шүүхийн хүчин төгөлдөр шийтгэх тогтоолоор батлагдсан;” гэж заасан ба шүүхийн шийтгэх тогтоол хүчин төгөлдөр болсон ч тухайн асуудлыг иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар хэлэлцэхээр дээрх заалтад заасан нь шүүхийн шийдвэр хэрэгжихэд саад учруулж байна. Өөрөөр хэлбэл, хурлаар хэлэлцэх асуудлын жагсаалтад тухайн шүүхийн хүчин төгөлдөр шийтгэх тогтоолыг хэлэлцэхээр оруулахад төлөөлөгчид Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.1.3 дахь заалтын дагуу “хэлэлцэж байгаа асуудлын талаар асуулт асууж хариулт авах, санал, дүгнэлт гаргах, санал хураалгах” эрхтэй байхаар заасан буюу энэ эрхийнхээ хүрээнд тухайн шүүхийн шийтгэх тогтоолтой холбоотой асуудлыг дурын төлөөлөгч хэлэлцэх асуудлаас хойшлуулах санал гаргаж, үүний дагуу санал хураалт явуулж олонхын саналаар хэдэн ч удаа хойшлуулж болохоор нөхцөл үүсжээ.

Хэрэв иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар тухайн төлөөлөгчийг огцруулах асуудлыг хойшлуулсаар байвал шүүхийн шийдвэр хэрэгжих боломжгүй болж, шүүхийн шийдвэрийг давсан хүчин чадалтай шийдвэрийг Хурлын Төлөөлөгчид гаргах боломжтой байдлаар хуульчилсан нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийг шууд зөрчиж, шүүх эрх мэдэлд халдсан зохицуулалт болсон байна.” гэсэн мэдээллийг ирүүлжээ.

Хоёр. Монгол Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Сүхбаатар Үндсэн хуулийн цэцэд ирүүлсэн тайлбартаа:

“1.Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 38 дугаар зүйлийн 38.1 дэх хэсэгт “Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын төлөөлөгч нь ... тухайн нутаг дэвсгэрийн иргэдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг эрхэмлэн баримтлагч мөн.” гэж тодорхойлсон. Хурлын төлөөлөгч нь тухайн тойргийн иргэдийн ашиг сонирхлыг төлөөлж байгаа элч тул түүний бүрэн эрх хугацаанаас өмнө дуусгавар болох асуудал иргэдийн төлөөлүүлэх эрхтэй шууд холбогддоггоороо онцлог юм.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Тавин есдүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэгт “Аймаг, нийслэлийн Төлөөлөгчдийн Хурлыг дөрвөн жилийн хугацаагаар сонгоно. ...” гэж заасан. Үндсэн хуульд заасан энэхүү хугацаа албан ёсоор эхэлснийг тодорхойлох, иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын төлөөлөгчийн бүрэн эрхийг хууль зүйн хувьд баталгаажуулах зорилгоор тухайн орон нутгийн өөрийн удирдлагыг хэрэгжүүлэгч этгээд болох Хурал нь тус хуулийн 35 дугаар зүйлд заасан бүрэн эрхийнхээ хүрээнд төлөөлөгчийн бүрэн эрхийг хүлээн зөвшөөрсөн тогтоол баталдаг. Иргэдийн Төлөөлөгчийн Хурлын төлөөлөгчийн бүрэн эрхийн хугацаа нь уг хуулийн 38 дугаар зүйлийн 38.3

дахь хэсэгт заасны дагуу төлөөлөгчийн бүрэн эрхийг хүлээн зөвшөөрсөн тогтоол батлагдсанаар эхэлж, шинээр сонгогдсон төлөөлөгчийн бүрэн эрх эхэлснээр дуусгавар болно. Хурлын төлөөлөгчийн бүрэн эрхийг ийнхүү баталгаажуулах нь Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 33 дугаар зүйлийн 33.4 дэх хэсэгт “Орон нутгийн сонгуулийн дүнгээр энэ хуулийн 37 дугаар зүйлд заасан тооны төлөөлөгчдийн дөрөвний гурваас доошгүй төлөөлөгч сонгогдож, бүрэн эрхийг хүлээн зөвшөөрсөн тогтоол гарсан бол тухайн Хурлыг бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх бүрэлдэхүүнтэйд тооцно.” гэж заасны дагуу Хурал бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх хууль зүйн чадамжийг мөн илэрхийлдэг.

Иймд нэг талаас Хурлын төлөөлөгчийн бүрэн эрхийн баталгааг хангах, нөгөө талаас иргэд, сонгогчдын төлөөлөл байх чадамж, тавигдах шаардлагыг хангуулах үүднээс хандаж, Хурлын төлөөлөгчийн бүрэн эрх дуусгавар болох хууль зүйн үндэслэлийг тодорхойлох шаардлагатай.

2. Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 41.1 дэх хэсэгт иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын төлөөлөгчийн бүрэн эрх хугацаанаас өмнө дуусгавар болох үндэслэлүүдийг нарийвчлан зааж, 41.1.3 дахь заалтад гэмт хэрэг үйлдсэн болох нь шүүхийн хүчин төгөлдөр шийтгэх тогтоолоор батлагдсан бол тус хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 41.2 дахь хэсэгт заасны дагуу огцруулах тухай асуудлыг иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар хэлэлцэж шийдвэрлэхээр зохицуулсан. Өөрөөр хэлбэл, энэ нь хуулиар тусгайлан олгосон бүрэн эрхийн хүрээнд Хурлаар төлөөлөгчийн бүрэн эрхийг хугацаанаас нь өмнө дуусгавар болгох тухай асуудлыг хэлэлцэж байгаа болохоос “шүүх эрх мэдэл”-д халдсан, шүүхийн шийдвэрийг хянан хэлэлцэж байгаа хэрэг биш юм. Хурлын төлөөлөгчийн бүрэн эрхийн хугацаа төлөөлөгчийн бүрэн эрхийг хүлээн зөвшөөрсөн тогтоол батлагдсанаар эхэлдэг бөгөөд төлөөлөгчийн бүрэн эрх хугацаанаас өмнө дуусгавар болох тохиолдолд Хурлаар хэлэлцэн шийдвэрлэх нь Үндсэн хууль зөрчөөгүй. Үндсэн хуулийн Тавьдугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт Улсын дээд шүүхийн шийдвэр шүүхийн эцсийн шийдвэр байх бөгөөд түүнийг бүх шүүх, бусад этгээд заавал биелүүлэхээр заасан нь тухайн шүүхээр шийдвэрлэгдсэн хэрэг маргааны хувьд хамаатай бөгөөд иргэдийн Хурлын төлөөлөгчийн бүрэн эрх үргэлжлэх эсэх асуудлаас тусдаа ойлголт юм.

3. Хурлын үйл ажиллагаа Үндсэн хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан төрийн үйл ажиллагааны үндсэн зарчмын нэг болох хууль дээдлэх зарчмын хүрээнд, Үндсэн хуулийн Далдугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан “Үндсэн хуульд ... төрийн байгууллагын бусад шийдвэр ... бүрнээ нийцсэн байвал зохино.” гэсэн заалтын дагуу явагдана.

Иймд иргэн Д.Батмөнхийн мэдээлэлд дурдсан Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 41.2 дахь хэсгийн заалт Монгол Улсын Үндсэн хуулийн холбогдох зүйл, хэсэг, заалтыг зөрчөөгүй байна.” гэжээ.

ҮНДЭСЛЭЛ:

1. Монгол Улсын Их Хурлаас 2020 оны 12 дугаар сарын 24-ний өдөр баталсан Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/-ийн 41 дүгээр зүйлийн 41.1 дэх хэсэгт иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын төлөөлөгчийн бүрэн эрх хугацаанаас өмнө дуусгавар болох үндэслэлийг хуульчилсан байх бөгөөд “гэмт хэрэг үйлдсэн болох нь шүүхийн хүчин төгөлдөр шийтгэх тогтоолоор батлагдсан” бол дээрх үндэслэлд хамаарахаар мөн зүйлийн 41.1.3 дахь заалтад тусгаж, энэ тохиолдолд тус хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 41.2 дахь хэсэгт заасны дагуу тухайн төлөөлөгчийг огцруулах тухай асуудлыг иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар хэлэлцэн шийдвэрлэхээр заасан байна.

2. Дээрх үндэслэлээр төлөөлөгчийг огцруулах тухай асуудлыг иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар хэлэлцэхэд тус хуулийн 39 дүгээр зүйлд заасан эрхийнхээ дагуу Хурлын төлөөлөгчид асуулт асууж хариулт авч, санал, дүгнэлт гарган санал хураалгаж болох бөгөөд уг асуудлыг ийнхүү хэлэлцэн шийдвэрлэхээр хуульчилсан нь гэмт хэрэг үйлдсэн болох нь шүүхийн шийдвэрээр нэгэнт тогтоогдсон этгээдийн гэм буруугийн асуудлыг, тодруулбал аливаа шүүхийн шийдвэрийг иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар хэлэлцэх нөхцөлийг бүрдүүлсэн гэж үзэхээр байна.

3. Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын төлөөлөгч нь Авлигын эсрэг хууль, Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуульд заасан нийтийн албан тушаалтан болохын хувьд эрх хасах ял буюу нийтийн албанд ажиллах эрхийг хасах ялаар шийтгүүлсэн тохиолдолд дээрх хуулийн заалтаас шалтгаалж уг шүүхийн шийдвэр цаг хугацааны хувьд нэн даруй хэрэгжих боломжгүй болж, нийтийн албанд ажиллах эрхээ хасуулсан төлөөлөгч бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэн ажиллах үр дагаврыг үүсгэж болзошгүй байна. Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 46 дугаар зүйлд зааснаар иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит хуралдааныг улиралд нэг удаа, ээлжит бус хуралдааныг нийт төлөөлөгчдийн гуравны нэгээс доошгүйн саналаар, эсхүл Хурлын Зөвлөл, Хурлын даргын санаачилгаар хуралдуулах бөгөөд хуралдааны дэгийн хүрээнд тус хуралдааныг хойшлуулах, завсарлага авах боломжтой байна. Үүнээс үзэхэд Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 41.2 дахь хэсгийн холбогдох зохицуулалт шүүхийн шийдвэр заавал биелэгдэх зарчмыг хөндөж байна.

4. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Тавьдугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн “Улсын дээд шүүхийн шийдвэр шүүхийн эцсийн шийдвэр байх бөгөөд түүнийг бүх шүүх, бусад этгээд заавал биелүүлнэ. ...” гэсэн заалт нь бүх шатны шүүхийн хуулийн хүчин төгөлдөр болсон шийдвэрийг Монгол Улсад хууль ёсоор оршин суугаа хүн бүр, бүх байгууллага, хуулийн этгээд заавал биелүүлэх агуулгыг илэрхийлж байна.

Иймд Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 41.2 дахь хэсэгт “Хурлын төлөөлөгчийг энэ хуулийн ... 41.1.3, ... -д заасан тохиолдолд огцруулах тухай асуудлыг иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар хэлэлцэж шийдвэрлэнэ.” гэж хуульчилсан нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Дөчин долдугаар зүйлийн 1, Тавьдугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн холбогдох заалтыг зөрчсөн гэж үзэхээр байна.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Жаран дөрөвдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэг, Жаран зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 1 дэх заалт, Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 31, 32 дугаар зүйлийг тус тус удирдлага болгон

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН НЭРИЙН ӨМНӨӨС ДҮГНЭЛТ ГАРГАХ нь:

1. Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 41.2 дахь хэсэгт “Хурлын төлөөлөгчийг энэ хуулийн 41.1.2, 41.1.4, 41.1.5-д заасан тохиолдолд чөлөөлөх, 41.1.3, 41.1.6, 41.1.7-д заасан тохиолдолд огцруулах тухай асуудлыг иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар хэлэлцэж шийдвэрлэнэ.” гэж заасны “... 41.1.3, ...” гэсэн заалт нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Дөчин долдугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Монгол Улсад шүүх эрх мэдлийг гагцхүү шүүх хэрэгжүүлнэ.”, Тавьдугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Улсын дээд шүүхийн шийдвэр шүүхийн эцсийн шийдвэр байх бөгөөд түүнийг бүх шүүх, бусад этгээд заавал биелүүлнэ. ...” гэснийг тус тус зөрчсөн байна.

2. Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 41.2 дахь хэсэгт “... 41.1.3, ...” гэж заасныг Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 32 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт заасны дагуу 2023 оны 4 дүгээр сарын 05-ны өдрөөс эхлэн түдгэлзүүлсүгэй.

3. Энэхүү дүгнэлтийг Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 36 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу хүлээн авснаас хойш 15 хоногийн дотор хэлэлцэж, хариу ирүүлэхийг Улсын Их Хуралд уламжилсугай.

ДАРГАЛАГЧ
ГИШҮҮД

Г.БАЯСГАЛАН
Ш.СОЛОНГО
Б.БУЯНДЭЛГЭР
Ц.НАНЗАДДОРЖ
Д.ГАНГАБААТАР

Хаяг:

“Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн редакц,
Улаанбаатар-14201, Төрийн ордон 124 тоот

И-мэйл: turin_medelel@parliament.mn

Утас: 262420

Хэвлэлийн хуудас: 2.25

Индекс: 200003